

GOD JUL OCH ETT GOTT NYTT ÅR



Önskar vi Er alla från styrelsen i Utö Hembygdsförening.

Utö HEMBYGDSFÖRENING STYRELSE ÅR 2024

Thomas Näsström, Anne-Sofie Kärsrud, Carina Karlsson, Curre Forsmark,
Kjelle Kings, Pelle Ljungberg, Eva Schröder och Svenne Nordlander

ÅRSMÖTET

är planerat till

lördagen den 8 februari 2025 kl. 14.00

i Utö Hembygdsgård.

Dagordning enligt stadgarna.

Motioner till årsmötet inlämnas till

Ordf. Thomas Näsström senast den 25 januari 2025.

Epost. thomas.z.nasstrom@outlook.com

Varför ska jag vara medlem i Utö hembygdsförening?

Utöver fastboende på Utö bor här många fritidsboende som spenderar stor del av sin fritid på ön.

Alla lockas vi naturligtvis av de vackra och spännande naturskiftningarna under årets alla skeenden

men med en ökad närvaro spirar också intresset och önskan om att veta mer om varandra, öns historia, kultur, geologi, fauna, flora, mm. Många av oss medlemmar i Hembygdsgården har intresse i och kunskaper om ön som vi gärna delar med oss av på olika sätt. Vi har t ex ett omfattande arkiv av bilder och dokument som för närvarande genomgår en omfattande digitalisering. Vi behöver hjälp att ta del av allas omfattande kunskaper om ön i olika sammanhang,

inte minst i arbetet att identifiera personer, hus och andra företeelser i arbetet med arkiven. Vi brukar träffas på måndagseftermiddagarna under trevliga former för att upptäcka i och uppdatera

arkivet. Vi behöver fler medlemmar som vill delta och kanske engagera sig i såväl stort som smått

beroende på tid och ork.

Många har bott här i generationer andra har nyligen flyttat hit. Gränsen mellan fastboende och fritidsboende är inte längre alltid så tydlig och behovet av att lära känna varandra, knyta nya kontakter för såväl nytta som nöje är stort. Vi på Hembygdsgården vill dra vårt strå till stacken

genom caféverksamhet, bouleaktiviteter, soppluncher, kräftskivor, intressanta föredrag med egna

eller inbjudna gäster, kulturvandringar, flakmoppeloppis och intressanta rapporter från arkivet, mm.

Lusten att delta har varit mycket stor och anmälningslistorna fyllts snabbt på. Många aktiviteter,

men inte alla, vänder sig bara till medlemmarna. Så, bli medlem om du inte redan är – du fattas oss!

Gruvmuseet är flitigt besökt av såväl fast- och fritidsboende som tillfälliga besökare under sommaren. Kunskaper om gruvnäringen på ön är stort och efterfrågat av många. Grupper från skolor och universitet besöker museet regelbundet. Bli medlem i föreningen och hjälp oss att bemanna och guida i museet under sommaren. Är du ung och går i skolan, på universitet eller högskola så är gruvmuseum och föreningens arkiv ett fantastiskt underlag för uppsatser, mm på alla

nivåer. Vi hjälper till med råd och dåd. Som yngre medlem i föreningen har du också

möjlighet att
påverka föreningens utbud av aktiviteter.
Hembygdsgårdens verksamhet syftar till att vårda vårt kulturarv och att alla skall känna
tillhörighet
till ön, vara del av en social gemenskap samt ha insikt och kunskap om Utös historia och
utveckling.
Ditt medlemskap i föreningen är viktigt för oss för att kunna uppnå våra ambitioner gentemot
alla
våra medlemmar.
Välkommen!!

*Här är en nostalgisk artikel, den är nämligen skriven av min mamma Birgit som var
ordförande i Utö hembygdsförening i 10 år, men som även varit husmor i föreningen och
ingått i styrelsen vid flera tillfällen under åren.*

*Att dessutom min morbror Calle var föreningens första ordförande gör ju inte nostalgin
mindre. Genom att lägga till 30 år så är texten fortfarande aktuell!*

*Är mycket tacksam att det finns så många bevarade dokument i föreningen och som går att
kopiera/skriva av.*

Hembygdsföreningen 50 år + 30 år = 80 år

Den 8 februari fyllde Utö hembygdsförening 50 + 30 = 80 år.
När kronan i början av 1940-talet köpte södra delen av ön för att anlägga ett skjutfält, blev
det aktuellt att försöka bevara något av det gamla som då skulle försvinna. Pastor Torsten
Magnusson, som då tjänstgjorde på Utö, tog initiativ till att bilda en hembygdsförening.
Kommunalstämman, Utö var då egen kommun, tog upp saken till behandling och tillsatte en
interimsstyrelse med Torsten Magnusson som ordförande. Interimsstyrelsen utarbetade
arbetsprogram, förslag till stadgar och kallade slutligen till ett allmänt möte i Utö skola den 8
febr 1944. Fil.dr Nihlén från Nordiska muséet var inbjuden och höll ett föredrag om
”Hembygdens vård och värn” och visade skioptikonbilder från olika hembygdsgårdar. Sedan
de närvarande, ett fyrtiotal öbor, enhälligt beslutat att en hembygdsförening skulle bildas
valdes en styrelse:

Ordf Carl W.Olsson, vice ordf Birger Andersson, kassör Bertil Pettersson, sekr. Linnea Olsson,
övriga ledamöter: Valter Engberg, Birgit Olsson och Margit Blomqvist, suppleanter: Ragnar
Larsson, Helmer Larsson och Svea Hultberg, till revisorer valdes Rudolf Olsson och Bertil
Jönsson. Mötet antog stadgarna som interimsstyrelsen utarbetat och bestämde årsavgiften
till 2 kr. Föreningen anslöts till Södermanlands hembygdsförbund och fick som uppgift att
tillvarataga öns gamla kultur som hotas att försvinna, samt att väcka intresset för, och stärka
kärleken till hembygden. Som avslutning på mötet lyckönskade dr Nihlén den nystartade
föreningen och underströk att ”vi aldrig skulle tappa sugen, hur mörkt det än kan se ut, utan
ta nya tag, så ska arbetet belönas med framgång”.

Så var det bara att sätta i gång och jobba!

En allmän önskan var att vi skulle få överta Ramsvik, som varit prästgård på 1700-talet, och flytta byggnaderna till Utö församlings tomtmark intill skolan. När kronan köpte södra delen av ön, fick arrendatorerna överta byggnaderna, de flesta var i ett dåligt skick, men Ramsvik var så bra bibehållet att det skulle gå att flytta och bygga upp på nytt. Av den siste arrendatorn, Bernt Wennerström, fick då föreningen Ramsvik som gåva och som mottogs med stor tacksamhet.

I april 1944 började arbetet med att röja på tomten och att montera ner och märka upp Ramsvik. Många arbetade frivilligt och fortsatte även under 1945, i juli det året fick vi ett länge efterlängtat meddelande från Kungliga Handelsdepartementet med uppgift om att Utö hembygdsförening erhållit det begärda anslaget om 7 500 kr.

Under sommaren 1946 drevs dansbanan av föreningen med kaffeservering och musik av "Ruskprickarna". Inkomsten blev omkring 1 000 kr.

Det årets viktigaste händelse var dock att byggandet av hembygdsgården kom i gång. Den 10 juli satte Uno Olsson och hans medhjälpare i gång med jobbet.

I november var intendent Eskeröd från Nordiska muséet ute och tittade på gården och fann arbetet mycket gott. 1948 byggdes tiondeboden och sjöboden och frk. Britta Hörlin dekorerade väggarna i stora rummet efter ursprungligt mönster.

Ja, sedan har det fortsatt år efter år med mycket frivilligt arbete av Utöborna och nu har vi en fin hembygdsgård med omkring 300 (flera idag) gamla föremål, en foto- och negativsamling, samt gamla kartor och dokument som vi måste vara rädda om och bevara till kommande generationer!!!

*Birgit Andersson, artikelns författarinna
(Inger Andersson, kopianör)*

Tillägg:

Den 3 december 1949 invigdes hembygdsgården med en fest

I inbjudningen stod det bland annat:

Klädsel: Hatt och galoscher

ARKIVET (Bildgruppen)

Arkivet, tidigare kallad bildgruppen, Inger Andersson och jag, Ola Carlström, har i stort sett träffats varje måndagseftermiddag under året. Tillsammans med besökare tittar vi på spännande och intressanta bilder från Utö, Ålö, Rånö, Norrö, Aspö och Nåttarö och pratar om var vi ser på dem och dokumenterar för att komplettera bildtexterna som har blivit en av arkivets huvuduppgifter. Vi gräver i föreningens pappersarkiv och skannar in för att kunna göra dokumenten sök och läsbara från dator. Vi har under året skannat in massor av bilder som medlemmar och andra lånat oss. Det digitala bildarkivet innehåller nu ca 12.000 bilder varav ca 8500 är försedda med beskrivande text. Dokumentarkivet innehåller nu ca 1400 dokument i form av sökbara pdf-filer.

På höstträffen i oktober visade vi några höjdpunkter ur arkivet och jag berättade om en speciell bild som kommit in tack vare en flitig fotograf på 1930-talet, Harry Jansson vars dotter Ragna-Lena Planstedt lånat oss flera av Harrys fotoalbum som vi skannat in bilder ifrån. Bilden är tagen vid "Mäster i Berget" där Oskar Pettersson bodde och verkade mellan 1919 och fram till sin död 1937. Oskar föddes 1870, i huset som idag är Hembygdsgård där även hans far Pehr Olsson föddes 1839. Han far Olof Ersson kom till Ramsvik 1838 så familjen brukade Ramsvik under mer än 80 år. Många myter om "Mäster i berget" finns bl.a. att han skulle ha hittats död av skolbarn som kommit för att lämna honom en julkapp. Han avled på våren, 4 april 1937 så det stämmer nog inte! På bilden har han besök av damer från fastlandet och den som står och pratar med Oskar är



hans syster Hilda. Bakom slipstenen syns Ragna Jansson vars man Harry fotograferade den 1935 och satte in bilden i sitt album som dottern Ragna-Lena lånade till Hembygdsföreningen. Ett stort tack till henne och alla ni andra som lånat ut bilder till oss. Känner du igen någon av de andra kvinnorna på bilden så hör av dig. Stugan eller snarare stugorna som Oskar bodde i låg på berget ca 200 meter väster om platsen där torpet Ramsvik fanns och lite rester av husen finns fortfarande kvar. Om man tänker bort skogen som inte fanns på den tiden kunde

Oskar se från berget och hem till Ramsvik. Det finns inte mycket skrivet om Oskar i vårt arkiv men jag citerar Gunborg Wildh: "Han var en mycket originell person. Till och med i sitt sätt att tala." På så vis och på sådana vägar!" strödde han in lite var stans i konversationen med folk. Men han var omtyckt för sitt vänliga och roliga prat. Vindkraftverket, eller vad man nu ska kalla det, som han byggde på berget, har jag också ett svagt minne av." Det finns andra inte lika positiva uppfattningar om Oskar.

Här är en annan, väldigt kul bild som vi fått av Kira Malmsten, som är släkt till Carl Malmsten. Han och hans



familj sommarbodde på Nåttarö från början av 1920-tal till sent 1930-tal. Bilden är en av ca 30 bilder från ett svunnet Nåttarö, som genom bilderna återuppstår för oss som inte var med på den tiden. Väldigt intressanta bilder då de visar hur bebyggelsen såg ut i Nåttarö By. Vilka kvinnorna på bilden är, vet vi inte ännu men vi hoppas kunna ta reda på det.

Om du har material, bilder, filmer eller dokument som du tror intresserar oss, kom in till oss i Hembygdsgården någon måndagseftermiddag eller hör av dig. Vi är väldigt tacksamma för alla bidrag som kan rädda lite av Utös, Ålös, Rånös, Norrös, Aspös och Nåttarös historia för framtiden.

Hälsar arkivarbetarna

Ola och Inger



En Upptäckt!

För många år sen kom det fram en skylt hos mig. Troligen berättade mina föräldrar historien om skylten, men jag lyssnade inte. Jag har hört (eller inbillat mig) att skylten som jag är så stolt över kommer från farmor Karolinas café som hon hade i sin trädgård. Men döm om min förvåning när skylten nyligen uppenbarade sig på en bild i Hembygdsföreningens arkiv! Huset skylten sitter på är definitivt inte min farmor och farfars hus! Men hur kom skylten till mig? Just det, jag har ju haft en samlande morbror! Han jobbade ju i affären där skylten satt enligt bilden. När huset renoverades och skylten skulle kastas så tog han förstås hand om den. Kanske lånade farmor skylten av min morbror Calle? I så fall har den ju varit verksam på två platser. Nu gäller det bara att ta reda på när bilden på affären där skylten finns med är tagen. Före eller efter farmors café? Numera sitter skylten uppsatt när hembygdsföreningen har flakloppis så den pryder sin plats igen, kanske för tredje gången.

Det är så här vi jobbar i Arkivgruppen i hembygdsgården. Gamla sanningar blir lögner, nya frågor får inga svar, kan en bild vara manipulerad av AI?

Troligen löser AI alla frågor om årtal, platser och vilka personer som är med på bilderna i framtiden. Men i nutidens Arkivgrupp ser vi fram mot fortsatt hjälp av våra kära besökare på måndagar. Tillsammans löser vi något varje gång, förutom att vi fikar och berättar mer eller mindre sanna historier för varandra. Välkomna med era egna bilder och berättelser, allt är intressant!

Arkivgruppen, Inger och Ola

UHF Boule! (Pétanque)

Sedan boulebanan invigdes så kör vi ju lite Boule-träning på HBG ca två dagar i veckan (torsd o sönd) under året (då det är plusgrader) och några gånger om året så genomför vi längre tävlingar. Alla är välkomna och vi har skapat en messenger-grupp, för att kommunicera på ett enkelt sätt. Hitintills har minst 66 stycken deltagit vid minst ett tillfälle och utav dessa har åtminstone 15 stycken blivit medlemmar i UHF, för att delta i även övriga aktiviteter etc.

Nämnas bör att under 2024 (maj - sep) har vi oftast varit för många för en bana och då har vi spelat hälften av matcherna på gräsmattan, men det är "rena rama lotteriet" och där det gäller att ha mest tur. Dock otroligt kul att det är ett så stort intresse och "boule-gemenskapen" visar sig även på flera andra områden. Efter tex höstens underbart trevliga "Sopplunch med djupdykningar i arkivet" (den 12 okt), så var vi nio stycken som tillbringade drygt 90 minuter vid boulebanan i det härliga höstvädret.

Årliga tävlingar:

Nationaldagen ("vår") och "årets besiktningshelg" ("höst") är hitintills de tillfällen vi funnit lämpliga för längre tävlingar.

På Nationaldagens tävling i år var vi 17 deltagare, som vi valde att dela upp på fem lag i en 3-mixed i en sk "Japansk stegen". Vi började kl 10 och hade lunchuppehåll för traditionellt nationaldagsfirande med övriga. Efter nationaldagslunchen spelades sedan semifinaler och final. Resultat: 1. Lag Eva Ericsson (Thomas Näsström, Göran Silfverhielm o Kjelle Kings). 2. Lag Gun Engberg (Ingrid Silfverhielm, Jan Lundblad o Mia Woxén). 3. Lag Anki Eriksson (Sonja Johansson o Totte Johansson) och Lag Britten Nordlander (Per Andersson o Conny Pettersson). Bilder Thomas Näsström.



På årets hösttävling var vi (11 st) fyra lag som ställde upp och vi hade avbrott för lunch. Lunchen bestod av grillade korvar med bröd etc, som Per o Eva hade ordnat med och utöver vanlig grillkorv fanns det korv med kött ifrån vildsvin, hjort etc! Hur gott som helst! Tack P&E!

Efter matavbrottet spelades så de avslutande matcherna om tredjepriset och själva finalen om de två ädlare medaljerna! Åh, efter prisutdelning, fotografering etc förflyttade sig merpartern av deltagarna till Utö Bykrog för sedvanlig "AB" (After Boule) och njöt av deras goda utbud! Resultat: 1. Gun Engberg och Kjelle Kings 2. Carina Karlsson, Eva Ericsson, Jan Lundblad 3. Monica Eriksson, Per Andersson, Marcus Karlsson.



Text och bilder av Jan Lundblad ifrån vår messenger-grupp: Trevlig lördagstävling med fyra lag, där alla mötte alla. Paus med gemensam "lunch", tack Per o Eva för gott medskick.



Vid två tillfällen har även ca sex stycken av oss varit till Nynäshamn och spelat mot några av Kajutans boulelag. Tanken är att framöver eventuellt bjuda in olika lag till Utö och på det viset få lite erfarenheter etc plus att ha något att se fram emot samt träna för. Vi har även provat andra banor och platser på Utö, vilket vi också hoppas göra vid fler tillfällen framöver. Vi ser fram emot att fler kommer och provar samt umgås. Tex brukar ofta Charlotte Schröder o hunden Sniff komma för att titta samt prata med oss.

Väl mött framöver! Mvh Kjelle Kings o Herr V mfl



Ps. Vi funderar på en ny Boule-bana och har därför startat en frivillig insamling till vilken alla gärna får bidra. Ds.

Utö gruvmuseum – en besöksmagnet på ön!

Vi har i snitt mellan 3000 – 4000 besökare på gruvmuseet varje sommar.

Det är alla möjliga besökare; dags turister, seglare, vandrare och många internationella besökare.

Museet är mycket uppskattat, där får man en inblick i utös gruvhistoria, hur gruvfamiljerna levde när gruvdriften var som intensivast och vi har också en utställning om Utö's förvandling från gruvsamhälle till turistort dessutom en telefonstation där man kan höra gamla Utö-bo's berättelser eller bara ringa varann (uppskattas av barnen).

Vi som bemannar museet när det är öppet är frivilliga från utö hembygdsförening, vi får en fantastisk möjlighet att träffa många olika människor, trevliga och intressant samtal och framför allt att få visa upp öns i unika och väldigt intressanta historia. Några minnen från senast sommaren är besöket av Roland Chavasse från the Lithium association i London, han ville gärna se platsen där man upptäckte grundämnet litium som är så viktigt i den gröna energi omställningen. En annan besökare kom från Brasilien, han råkade vara på en system utvecklar kurs men passade på att se vad hans landsman och statsmannen José Bonifacio de Andrada e Silva upptäckte här, mineralet petalit där man fann litium. Långväga besökare från Isle of Man, från Tasmanien och förstås många från vårt närområdet.

Hur blev det så här? Varför har hembygdsföreningen hand om detta? Jo, skärgårdsstiftelsen bad utö hembygdsföreningen ta över driften av museet. Detta var 1981, lite senare 1998, så fick vi disponera hela spruthuset för utställningar.

Vi har öppet 3 timmar varje dag under högsommaren men även vissa helger under julen. Vi bemannar detta med medlemmar från föreningen och det är en ynnest att vara där och träffa alla besökare . Vi har en fantastisk historia som är så roligt att förmedla, ju mer man är i museet ju mer lär man sig. Samtal, frågor och lite tjuvläsning i alla våra häften gör att ens egen kunskap ökar. Att börja som 'guide' i museet är inte svårt och det är roligt att utveckla sin egen kunskap.

Vi vill gärna att fler är guider framöver, för att ge intresserade en bra start tänker vi oss en liten introduktion i början av nästa sommar säsong. Mer info kommer att annonseras under våren.

Missa inte denna möjlighet att dela historien om vår fantastiska ö!

Intresseanmälningar mottages av oss thomas.z.nasstrom@outlook.com eller Eva Schröder, schroder.alo@hotmail.com .